

Bijzondere zellprestaties zijn niet alleen voorbehouden aan mensen uit de categorie Bekende Nederlanders. Zellen belicht een aantal van die vergeten zeilers onder de noemer Onbekende beroemdheden.

ADRIAAN HOEKMEIJER VRIJHEID OP ZEE DANKZIJ HET CANVAS

Adriaan Hoekmeijer wilde eigenlijk kunstschilder worden. Maar dat was volgens zijn vader geen beroep. Dan maar de zeevaartschool, dat leek voor de jonge hobbyzeiler wel een passend alternatief. Het zou hem terugbrengen naar het canvas.

Tekst Michiel van Straten

Beeld uit Hoekmeijers boeken en uit de archieven van Katja Hoekmeijer

ELIZABETH

LOA: 13,00 m
Breedte: 3,10 m
Diepgang: 1,80 m
Zelloppervlak: 70m²
Bouwjaar: 1908

Dat Adriaan Hoekmeijer (1936) voor de romantiek was geboren, bleek al vroeg uit zijn passies. Eén daarvan was muziek. Hij was een talentvol pianist. Maar waar zijn muziekdocent een aanhanger van Bach was, was de jonge Adriaan meer een liefhebber van romantische muziek. Meester en leerling groeiden uit elkaar, en zo viel een toekomst in de muziek buiten bereik. Naast muziek hield Adriaan van schilderen en tekenen. Ook daarin was hij talentvol. Hij wilde graag kunstschilder worden. Maar dat was geen beroep, volgens zijn vader. Aangezien zeilen zijn derde passie was, meldde Adriaan zich uiteindelijk aan op de Zeevaartschool.

Na het behalen van zijn diploma voer hij als stuurmansleerling op de koopvaardij. Adriaan werd er niet gelukkig van. "Het was een soort kantoorbaan op het water, een vreselijk duf bestaan", zei hij daarover later¹. Hij paste ook niet in die wereld, ervoer hij. Veel zeelieden hadden in elk stadje een schatje - zelfs zij die thuis een vrouw of vriendin hadden. Adriaan bleef trouw aan zijn Margaretha en voelde zich niet begrepen door zijn collega's.

Hoe een droom kan ontstaan

"Hij was een einzelgänger", vertelt Katja Hoekmeijer me in haar Haagse woning. Ze is de dochter van Adriaan. "Hij was bijvoorbeeld ook nog vegetarisch. Dat paste al helemaal niet op zo'n schip. Hij was een buitenbeentje. Die jongens onder elkaar, dat was niks voor hem." Uit het één ontstond het ander. Katja: "Hij dacht: ik houd wél van de zee en van zeilen. Hoe dan wel? Daar is toen zijn droom ontstaan." Adriaan bedacht dat hij een wereldreis wilde gaan maken, met een zeilboot. In één van zijn boeken schreef hij later dat velen zich misschien zullen 'afvragen waarom een mens toch een reis rond de wereld maakt met een zeilboot'. De vraag lijkt gerechtvaardigd als

je zijn boeken leest, want die zitten - naast mooie momenten - toch ook vol met verhalen over gevaren, ongerustheid en angst. "Ik kan er uren over denken, maar een concreet antwoord vind ik niet", antwoordde hij zelf. "Is het een soort heilig vuur dat smeult in een enkeling, een vrijheidsdrang, de lust om te ontsnappen aan onze overgeorganiseerde samenleving?" Dit citaat geeft goed weer wie Hoekmeijer was. Niet iemand die per se een rationele afweging maakt voor de manier waarop hij zijn leven wil leiden, maar een romanticus met een grote behoefte aan persoonlijke vrijheid. "Zijn droom," vertelt Katja, "was zo lang mogelijk rond de wereld reizen, in alle rust, zonder zich ergens voor te hoeven haasten."

Elizabeth

Adriaans vader ziet hoe sterk de passie voor het zeilen en vooral de vrijheid van zijn zoon is en doet hem een genereus aanbod. De dertien meter lange stalen tweemaster waarmee het gezin Hoekmeijer vroeger veel in Nederland heeft gevaren kan hem het vaartuig bieden om zijn droom te verwezenlijken. Zijn vader schenkt hem het schip. Dat is van 1908 en heeft nog wel wat aandacht nodig. Drie jaar lang werkt Adriaan aan de verbouwing. Hij pakt alles aan. Zo schrijft hij in *De grote wereld en de kleine Elizabeth*: "Voor de reling van het achterdek draai ik teakhouten staanders. Het houtdraaien is zo'n plezierig werk dat het mij moeilijk valt ermee te stoppen. Allerlei dingen blijken opeens van hout gedraaid te kunnen worden."

In 1968 vertrekken Adriaan en Margaretha Hoekmeijer aan wat een meerjarige wereldomzeiling moet worden. De start is pittig. Al in de beruchte Golf van Biskaje gaat er van alles mis. Tijdens een stilte voor een storm start de motor niet door lekkende pasringen bij de verstuiers en er zijn geen reserveonderdelen aan boord. Dan neemt de

"De aankomst op de Markiezen is overweldigend. Er valt een gat in de donkere wolken en een zonnebaan zet de baai in een gouden gloed."

Dochter Katja, die tijdens de reis werd geboren, met een Tongaans welkomsgeschenk.

De dertien meter lange stalen tweemaster Elizabeth op weg naar de Markiezen.

Adriaan Hoekmeijer

Een tweede stormnacht volgt. Weer slaan ze plat, twee keer zelfs.

zee toe. Een klets water dringt de kajuit binnen en maakt de radio onklaar. Tijdens de storm die volgt scheurt de kleine kluiwer aan flarden. "Het lawaai van wind en zee is onvoorstelbaar", schrijft Adriaan hierover. Tijdens die omstandigheden ziet hij een schip op zich afkomen. Die wijkt uit, maar dat geldt niet voor de breker die hij vervolgens aan hoort komen. Die duwt de *Elizabeth* plat. "Mijn keel voelt als leer zo droog", verwoordt Adriaan zijn gevoelens. Een tweede stormnacht volgt, weer slaan ze plat, twee keer zelfs. In een derde doorwaakte nacht besluit Adriaan voor de storm te gaan weglopen op een fok. Door de hoge snelheid duikt het schip de golven in. "Ik denk een seconde dat het afgelopen is. (...) Ik vraag mij af wat ons bezielt, waar we aan begonnen zijn." Maar ze overleven het en de vuurdoop doet Adriaans passie voor het zeilen niet temperen. De wereld lonkt. Het zeilen, de natuur, de vergezichten en vooral de vrijheid om zijn eigen weg te kiezen vormen, ondanks de onvermijdelijke tegenslagen, de ingrediënten van de droom die werkelijkheid aan het worden is.

Charteren

Hoewel de zeilers niet veel meer nodig hebben dan proviand en een goed functionerend schip moet er onderweg natuurlijk wel geld worden verdiend. In de Carib is het klimaat uitnodigend en zijn de Amerikaanse toeristen

welvarend. Charteren vormt gedurende langere tijd een goede bron van inkomsten. Tegelijkertijd betekent het ook een inbreuk op de vrijheid. Adriaan en Margaretha zijn er niet altijd gelukkig mee. "Maar het heeft ze financieel wel gered", aldus Katja. "Ze hebben er in een paar seizoenen voldoende geld mee verdiend om hun verdere reis te kunnen betalen. Het was zo'n succes dat ze binnen de kortste keren volgeboekt zaten. Het is wel een hele zware tijd geweest voor ze, met hard werken. En hun dierbare scheepje was ineens verworden tot een hotel, waar ze als een soort personeel toch min of meer aan de eisen van de gasten moesten zien te voldoen. Dat vonden ze heel moeilijk, maar ze hebben het toch gedaan. Ze hadden ook niet zoveel andere opties. Mijn vader kon later over die periode wel hele mooie verhalen vertellen." Eén van die verhalen is terug te vinden in *De andere wereld van Elizabeth*, het reisverslag dat Adriaan schreef over zijn omzeiling. Het is een smakelijk opgediende anekdote, over een Amerikaans stel waarvan de man onafscheidelijk lijkt te zijn van het flesje bier in zijn hand. Ruzies, huilpartijen en goedmakerijen passeren de revue. Gevaarlijk wordt het ook, wanneer de gasten voor een frisse duik de zee in springen (de boot ligt voor anker). De man is zo zwaar en zo beneveld dat hij in eerste instantie niet meer in staat is aan boord te klimmen. Pas na veel moeite lukt het hem eindelijk aan boord te komen.

Op de rotsen

Op de Galapagos eilanden vindt het spannendste moment van de reis plaats. Adriaan schrijft over het aanlopen van een ankerplaats: "Dan, nog geen minuut later, gebeurt het verschrikkelijke; net op de top van een vrij hoge deingolf lopen we met een akelige schok op een rots! Een panische schrik slaat mij om het hart." Adriaan probeert op de motor achteruit weg te komen, maar de golslag bemoedigt dat. "Het angstzweet breekt mij uit... daar komt de volgende deining... het schip richt zich weer op... maar géén beweging!" In plaats van weg te komen draait *Elizabeth* dwars op de golven. Dat verslechtert de situatie alleen maar. Volle kracht vooruit om over de richel heen te komen lukt ook niet. "Iedere smak die *Elizabeth* maakt voel ik alsof het mijzelf betreft. Hoe lang zal de scheepshuid dit gebeuk, dat de masten doet schudden en het tuig laat rammelen, kunnen doorstaan? De angst van het moment heeft op mij een verlamdende werking. Ik ben niet in staat om te handelen of te denken. Hoe lang deze schrik-verdoving duurt weet ik niet maar plotseling is het over. Er komen positieve gedachten om te vechten voor ons schip." Met het bijbootje gaat Adriaan aan de slag om het anker uit te brengen. "Terug aan boord trek ik met al mijn kracht aan het anker en bij iedere golf zie ik dat het schip een paar graden draait!" Plotseling komt er een kreet uit de kajuit: Margaretha roept dat

Voor de tweede keer op de Antillen: de tropenwerelde is nog even boeiend.

Het gezin, net aangekomen in IJmuiden, omringd door een flinke menigte.

WIN EEN BOEK

Adriaan Hoekmeijer maakt een fotoboek (De grote wereld en de kleine Elizabeth) en een reisverslag (De andere wereld van de Elizabeth) van de reis. Zeilen bezit van beide boeken een gesigneerd exemplaar. Stuur een e-mail met motivatie naar info@zeilen.nl als je voor één van deze boeken in aanmerking wilt komen.

Adriaan Hoekmeijer is altijd blijven schilderen. Vooral over zijn zeilreizen

Margaretha Hoekmeijer

“Ik schreeuw het uit. Maar er is geen levende ziel in de verste verte.”

WINNAAR DE ZEILSPORT

Bij het artikel over Ed Conijn wordt het boek *De Zeilsport* van Jan Loeff beschikbaar gesteld. “Ruim vijftig jaar geleden, als twaalfjarige, kreeg ik dit boek te leen van mijn buurman. Ik heb het toen helemaal gelezen en bestudeerd. Mijn vader heeft op mijn aandringen een open zeilboot aangeschaft, een stern van Van der Stadt. Deze boot stond namelijk beschreven in *De Zeilsport*. Na die kennismaking met *De Zeilsport* heb ik geen seizoen varen meer overgeslagen. Graag kom ik in aanmerking voor het boek om mijn beginperiode van ‘de zeilsport’ te herbeleven. Jullie zouden me daarmee een groot plezier doen.” Gerrit Broertjes

er water binnen komt. Adriaan ziet zijn droom veranderen in een nachtmerrie: “Nu staat voor mij vast dat dit het einde van de reis zal zijn en het einde van ons trouwe schip. (...) De tijd die voorbijgaat is als een nachtmerrie. Ik roep om hulp... ik schreeuw het uit. Er is echter geen levende ziel in de verste verte.”

De schipbreuk vond plaats op de eerste verjaardag van Katja. Hoewel ze te jong was om het zich te herinneren kent ze het verhaal natuurlijk wel goed. Ze vertelt me over hoe haar vader in elkaar zat: “Mijn vader was een man die niet veel zei, heel stil was, maar wel naar een oplossing bleef zoeken.” De door Adriaan geslaakte kreten waren dan ook kreten van frustratie, niet van opgave. Binnen in de kajuit stopt het water met stijgen. Dan kan er geen lek zijn. Adriaan gaat op onderzoek uit en het water blijkt via de afvoerpijp van een wasbak binnen te lopen. Maar de problemen zijn verre van voorbij, want de vloed komt op. Deining en golven nemen toe, tillen de boot op en gooien haar weer neer, honderden keren. Uiteindelijk tilt een golf *Elizabeth* vrij van de rots, in het donker van de late avond. De ankerlijn wordt aangehaald en de Hoekmeijers liggen nu vrij van de bodem. De hele nacht werken ze binnen aan het opruimen van de natte bende. In de ochtend blijkt de motor niet te starten vanwege lege accu's. De ankers gaan krabben doordat de wind is gedraaid. Wegzeilen kan niet, daarvoor zitten ze in een ongunstige positie te dicht bij de rotsen. Wat nu? “Ik pijnig mijn hersenen hoe we uit deze val vandaan moeten komen!” Bijna tegen beter weten in gaat Adriaan met zijn rubberbootje met een 3pk buitenboordmotor de zware stalen *Elizabeth* proberen weg te krijgen. Hij weet haar op niet meer dan slechts enkele decimeters afstand van de rotsen te houden, net voldoende om *Elizabeth* vrij te krijgen. Het schip blijkt na inspectie onderwater flink beschadigd. Maar in gevaar is het niet meer.

Terug in Nederland

Zes jaar na vertrek komt het gezin terug in Nederland. Katja vertelt over de belangstelling die er voor het verhaal was ontstaan: “Ze waren één van de eersten. En er werd onderweg een kindje geboren, dat maakte hun verhaal bijzonder. Mensen werden nieuwsgierig. We werden met veel enthousiasme onthaald.” Voor de kleine Katja, dan drie jaar oud, maakte de overgang van het leven aan boord naar de drukte op het land een enorme indruk. “De hele kade stond vol met mensen. Dat was iets wat ik natuurlijk niet kende. Ineens werden we overvallen door alle aandacht.”

Meegenomen was dat de belangstelling Hoekmeijer in staat stelde om zijn droom nog verder te leven, maar dan op de wal. Ze hielden lezingen, ondersteund met filmbeelden, en verkochten de boeken. “Daar hebben ze jarenlang van geleefd. Het liep storm bij die lezingen. Avond aan avond vertelde hij zijn verhaal. Mijn vader hoefde daar niet zoveel aan te doen, dat kwam allemaal op hem af.”

Na een aantal jaren namen de lezingen iets af en kwam er tijd om weer te gaan zeilen. Katja: “Toen zijn we naar Noorwegen gegaan. Dat hebben we jaren gedaan, in de zomervakantie. Daar heeft mijn vader eigenlijk een tweede deel gemaakt [van zijn reisverhalen]. Hij legde de natuur in Noorwegen vast, vanaf de zeilboot.” Katja: “Hij heeft het leven geleid dat hij wilde.” Deels ook als schilder, want Adriaan Hoekmeijer is altijd blijven schilderen. Vooral over zijn zeilreizen. Zo kon hij via het canvas van zijn schilderijen zijn zeilverhalen vertellen. Verhalen over de vrijheid die het canvas van de zeilen hem had gegeven. ●

¹ Bron: www.adriaanhoekmeijer.nl.

Met dank aan Katja Hoekmeijer voor haar medewerking.